

Giganci Nauki

<https://gigancinauki.pl/gn/biogramy/83491,Rut-Tadeusz.html>
2022-10-05, 00:21

Rut Tadeusz

RUT Tadeusz (25 VIII 1925, Przeworsk – 2 II 2018, Poznań), inżynier mechanik, wynalazca. Syn Józefa, rolnika, i Anieli z Buczkowskich.

Kiedy wybuchła II wojna światowa był gimnazjalistą w Nakle n. Notecią. Wsiedlony przez niemieckie władze okupacyjne do Generalnego Gubernatorstwa, przebywał w Przeworsku pracując jako ślusarz, naprawiając i udoskonalając maszyny. Po wojnie wrócił do Nakła, gdzie uzyskał maturę w 1947 i rozpoczął studia na wydz. mechanicznym Szkoły Inżynierskiej w Poznaniu. Uzyskawszy w 1950 dyplom inżyniera podjął pracę w Zakładzie Obróbki Bezwiórowej w Poznaniu, stanowiącym oddział Głównego Instytutu Mechaniki w Warszawie, który został przekształcony w samodzielną placówkę pod nazwą Centralne Laboratorium Obróbki Plastycznej, a następnie przemianowany na Instytut Obróbki Plastycznej (1971). Ukończywszy w macierzystej uczelni, przemianowanej na Politechnikę Poznańską, studia magisterskie (1956) – organizował w niej Pracownię Kuźnictwa, przekształconą później w Zakład Kucia i Prasowania, którym przez wiele lat kierował. Prowadził też działalność dydaktyczną na Politechnice Poznańskiej, jako asystent, następnie adiunkt i st. wykładowca, uzyskując w 1969 doktorat (promotorem był prof. Feliks Tychowski), a w 1977 profesurę. W 2009 przeszedł na emeryturę.

Nieprzeciętny talent inżynierski R. zaowocował kilkunastu wynalazkami o znaczeniu światowym, chronionych patentami w wielu krajach. Jego dorobek obejmuje też ważne publikacje, także w renomowanych czasopismach zagranicznych, dotyczące nowych metod kucia i zawierających podstawy teoretyczne procesów kuźniczych oraz analizę konstrukcji urządzeń do kucia. Był jednym z bardzo nielicznych wynalazców w ówczesnych uwarunkowaniach krajowych aktywnych w głównym nurcie

światowego postępu technicznego. Pierwszą jego ważną innowacją była opracowana w 1959 technologia skutecznego usuwania zgorzeli z nagrzanej stali przed rozpoczęciem procesu kucia, zastosowana w praktyce w Poznańskiej Fabryce Łożysk i Hucie Zawadzkie. Ostatni wniosek patentowy zgłosił mając 86 lat.

Głównym osiągnięciem R. było wynalezienie nowej metody kucia wałów korbowych o wielkiej masie (największy, odkuty przez Japan Steel Works ważył 40 t) do silników okrętowych i trakcyjnych, zwanej od jego inicjałów metodą TR. Dzięki zastosowaniu rozwiązania z przegubowym układem zamiany pionowego nacisku prasy na dwie składowe: pionową (do zacisku półfabrykatu w matrycy) i poziomą (do jego spęcznienia) umożliwiło to kucie wałów korbowych o wielkich gabarytach przy zachowaniu ciągłości przebiegu włókien materiału, co zapewniało odpowiednią wytrzymałość. Oznaczało to pokonanie bariery technologicznej. Dzięki uproszczeniu procesu, pozwoliło to na kucie wałów na prasach mechanicznych o mniejszym nacisku (do 80 MN), czyli ogólnego przeznaczenia (powstały w tym czasie zaprojektowane przez R. przyrządy kuźnicze: TRL, TRE i TRD).

W VIII 1961 zgłoszono wniosek o opatentowanie tego wynalazku. W 1965 sprzedano pierwszą licencję (brytyjskiej firmie Mitchell & Somers). W 1966 wdrożono po raz pierwszy metodę TR w Polsce (w Hucie „Batory” w Chorzowie). Światowe znaczenie wynalezionej przez R. unikatowej metody przemysłowej potwierdziła sprzedaż licencji do wielu krajów, w tym najbardziej rozwiniętych przemysłowo i technologicznie. Zakupiło ją wiele renomowanych koncernów metalurgicznych, m.in Krupp und Thyssen (RFN), Sulzer (Szwajcaria), Hyundai (Korea Płd.), Skoda (Czechosłowacja). Znalazła też zastosowanie w Chinach, Hiszpanii, Jugosławii, Włoszech, Tajlandii i USA (ostatnią licencję w 2009 zakupiła amerykańska firma Ellwood).

R. był wieloletnim członkiem Komitetu Budowy Maszyn PAN (od 1975), Komitetu Metalurgii PAN (od 1984), Komisji Nagród Państwowych (1975–98), Komitetu ds. Nauki i Postępu Technicznego przy Radzie Ministrów,

przewodniczącym poznańskiego oddziału Komisji Technologii Budowy Maszyn PAN (1975–91).

Był wielokrotnie odznaczany i nagradzany, m.in. Nagrodą Miasta Poznania i Woj. Poznańskiego (1967), Nagrodą Państwową I stopnia (1974), Odrodzenia Polski (1974), Orderem Budowniczych Polski Ludowej (1974), Złotym Medalem World International Property Organization (jako pierwszy Polak, 1993).

Kto jest kim w Polsce, Warszawa 1989, s. 1123; *Kto jest kim w Poznaniu*, Poznań 1997, s. 539; *Potrzeba matką wynalazku. Rozmowa z Tadeuszem Rutem*, „Stal, Metale & Nowe Technologie”, nr 3–4/2008, s. 30–33; T. Rut, W. Walczyk: *Kucie metodą TR wałów korbowych wysokoprężnych silników średnio- i wieloobrotowych*, [w:] *17th International Scientific and Technical Conference „Design and Technology of Drawpieces and Die Stampings” Poznań-Wąsowo 22–24 September 2008*, Poznań 2008, s. 133–152; H. Wiśniewski-Weinert: *60 lat rozwoju Instytutu Obróbki Plastycznej w Poznaniu*, [w:] tamże, s. 7–33; „Obróbka Plastyczna Metali” (L. Berkowski), nr 1/2018; SIMP – materiały archiwalne; informacje udostępnione przez syna, mgr inż. Adama Ruta.

Adam Mazurkiewicz

[Poprzedni](#)
[Następny](#)